

posició de subjecte femení («as a woman») per tal que una dona o un home (per què no?) tradueixi «like a woman».

Tornant a l'article de M. Wolf, se'ns informa que aquesta activitat experimental més o menys marginal que és traduir segons una perspectiva feminista de gènere ha produït diccionaris, manuals, llibres d'estil, etc., eines que satisfan la necessitat, entre d'altres, d'algunes editorials amb publicacions feministes. I jo em pregunto, no correm el perill de convertir-nos en un nou producte de mercaderia i de sector de consum consolidat, i d'extraviar-nos de l'objectiu de recerca d'una identitat i d'una manera de fer pròpia?

Rosario Martín defensa l'aposta d'una teoria i una praxis en traducció que mini els fonaments de la creença en una essència permanent i estable. Cal no veure la traducció com un procés que es realitza entre la materialitat de dos textos concrets. Igual que, més enllà del cos sexual femení, hi ha un discurs de paraules d'una materialitat que sempre ens defuig, el text original és també un enunciat inestable i el traductor és un agent actiu que negocia el sentit en un àmbit de gran riquesa d'elements. M'agrada el subratllat de l'autora quan afirma que la traducció no és una reproducció (còpia) sinó una producció nova. Per tant, el traductor és un subjecte agent irreductible a un reproductor mecànic, ideal de l'avaluació quantificable i del control.

L'article de Luise von Flotow fa referència a un «*fecund moment*» que explica per què en un moment històric determinat es produeix, es recupera, o es reescriu de mane-

ra diferent una traducció. Aquesta qüestió, apunta, no pot ser resolta per una teoria simplificadora. Em sembla interessant aquesta perspectiva que negocia la voluntat individual del traductor i el moment conjuntural de la cultura i la societat. Amb un objectiu diferent, José Santaemilia examina quatre traduccions (només una d'elles realitzada per una dona) de la novel·la eròtica anglesa del segle XVIII *Fanny Hill* amb la intenció de trobar diferències entre la manera de traduir el llenguatge de la sexualitat de les dones i la manera dels homes. Llàstima que el corpus és massa limitat. L'autor ens diu que la traducció és una experiència que ha de ser tolerada, sancionada i aprovada per la societat. Més concretament, la sexualitat és una retòrica que té una dimensió històrica (per això la satisfacció és una impossibilitat lògica en la dimensió humana del logos). R. Barthes, citat per Santaemilia, parla de l'eròtica de les paraules com una pell que gaudeix del contacte amb una altra pell-paraula («un gaudi i mica magre» afirmà A. Breton, el poeta surrealista), i el personatge literari de Xerezade, també citat al recull, ens evoca el nostre infatigable esforç per postergar la sentència de mort, mentre fem mans i mànigues per versionar un cop i un altre —obligats com estem a inscriure la diferència— un relat sempre idèntic. I què és això que resulta idèntic malgrat la inestabilitat del sentit de què ens parlen al llarg de tot el recull d'articles?

Mercè Altimir

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

ZABALBEASCOA TERRAN, Patrick; SANTAMARIA GUINOT, Laura; CHAUME VARELA, Frederic (eds.)

La traducción audiovisual. Investigación, enseñanza y profesión.

Granada: Comares, 2005. 249 p.

Amb aquest llibre arriba una obra que, com el seu títol indica, abasta els diferents enfocaments amb què s'aborda l'estudi de la tra-

ducció audiovisual (TAV). Aquest àmbit d'estudi viu als nostres dies un important apogeu: es multipliquen les facultats públi-

ques i privades de traducció que ofereixen cursos i assignatures d'aquesta especialització; i açò comporta que proliferen també les tesis i els treballs d'investigació relacionats amb ella. I és partint d'aquest punt, dels nombrosos estudis que s'han realitzat que, paradoxalment, es trobava a faltar un volum que també fera referència a la docència de la TAV i sobretot a la seua pràctica. Caldria animar perquè les obres no anaren dirigides únicament a traductòlegs, sinó també a traductors, professionals que tot i no tindre un coneixement ampli pel que fa a la teoria, poden ajudar els seus futurs companys de professió amb la seua experiència.

L'obra que ens ocupa està dividida en tres parts: «En torno a la traducción audiovisual», «La investigación» i «La práctica y la enseñanza».

El primer dels blocs està format per quatre articles on trobem diverses reflexions al voltant de la TAV. El segon presenta diversos projectes d'investigació que s'han realitzat o que estan portant-se a terme en l'actualitat. Tots ells tenen com epicentre la TAV, però després els autors ens mostren la infinitat de variants que podem trobar dins d'aquesta especialització: estudis sobre adaptacions literàries, treballs sobre corpus informatitzats, investigacions a partir de la traducció de documentals, etc. A banda de l'interès que puga despertar en el lector cadascun dels temes tractats, tots els articles tenen el denominador comú d'animar futurs investigadors a unir-se al seu treball o, si més no, de despertar en ells les ganes de seguir la línia investigadora oberta.

Per acabar, el tercer dels blocs inclou sis propostes que conjuguen alhora la pràctica traductora i el trasllat d'aquesta pràctica a les aules. És aquest l'apartat que pensem serà de major interès per als professionals de la traducció ja que la majoria d'estudis empírics que s'hi presenten vénen acompanyats d'exemples que potser aclariran la base teòrica que s'amaga darrere de cada cas.

El primer dels blocs s'inicia amb un article de la persona que possiblement més haja impulsat la investigació de la traducció

audiovisual a l'Estat espanyol: Roberto Mayoral. El professor Mayoral critica la distància que hi ha entre les universitats i el sector audiovisual i espera perquè les primeres encaminen les seues investigacions de manera que se'n pugui beneficiar l'últim receptor d'aquesta modalitat de traducció: l'espectador. També és important el recordatori que fa respecte l'ajust, el gran oblidat de la TAV a les aules. Mayoral convida les universitats a incloure les tècniques d'ajust a les classes de traducció audiovisual. Pensem que si a les classes hi haguera un major equilibri entre traducció i ajust, els futurs professionals podrien cobrir ben bé ambdues facetes en la seua vida professional, i d'aquesta manera milloraria el producte final.

Jorge Díaz-Cintas comença el seu article amb una crítica a la manca d'història i de fonaments teòrics en els estudis de TAV, coneixement que un traductor només adquirirà si decideix dur a terme estudis de tercer cicle. L'autor realitza una visió crítica i alhora esperançadora dels Estudis de Traducció, d'una banda denuncia la manca de normes i l'aversion a avaluar i analitzar errades de traducció, però presenta un seguit de propostes perquè «el nostre camp d'investigació siga reconegut com es mereix», i tot recordant Benjamin (1992), recalca el fet que la vida del producte traduït no acaba en la traducció, sinó que comença.

Tot seguit Rosa Agost ens recorda que l'augment del nombre d'universitats amb estudis de TAV no és producte de la casualitat, sinó el reflex de la realitat. Amb una radiografia dels elements que intervenen en la traducció audiovisual, l'autora deixa establertes les hipòtesis per a un projecte final a partir del qual es podrien analitzar els criteris de traducció per al doblatge i per a la subtitulació de manera que hi siga present la diversitat que viu aquest sector en un Estat com l'espanyol. Per acabar, cal destacar l'anex que ha realitzat l'autora i que seria una base de gran valor a partir de la qual desenvolupar el projecte que ella proposa o altres iniciatives.

Tanca aquest primer bloc Raquel Merino, qui ens presenta una relació amfíbia: la de la traducció audiovisual amb la traducció científic-tècnica (TCT). L'autora fa valdre els elements transversals de la TAV per incloure en l'ensenyament d'aquesta especialitat característiques d'altres especialitats. Ella opta per la científic-tècnica, igual com hauria pogut ser la jurídica o la literària. Merino fa una proposta didàctica força interessant on presenta diferents tipus de textos que es poden treballar, així com les diverses àrees temàtiques de la TCT.

El segon dels blocs l'obri Victòria Alsina amb un article sobre l'adaptació cinematogràfica de novel·les de Jane Austen. Comença amb una introducció on parla de la relació entre la traducció audiovisual i la literària i com ambdues modalitats sovint queden supeditades al poder del cinema. Arribat aquest punt l'autora fa un incís sobre la diferent manera de treballar les adaptacions que han seguit la BBC i les productores nord-americanes. Tots els seus arguments van acompanyats de llistes i de quadres força explicatius en què el lector pot veure de manera gràfica les adaptacions i traduccions que han tingut les novel·les *Sense and sensibility* i *Pride and Prejudice*.

Seguint amb les adaptacions cinematogràfiques, Susana Cañuelo proposa estudiar-les des de tres punts de vista diferents: dins del context d'arribada, a partir dels mecanismes utilitzats en l'adaptació i observant les relacions que s'estableixen entre el procés de transferència i la funció i la posició de l'adaptació en el seu context d'arribada. Compta l'autora amb un extens corpus a partir del qual es poden establir fins a 15 combinacions possibles entre una obra literària, les seues traduccions escrites, les seues adaptacions al cinema i les traduccions de les versions fílmiques.

Raquel Segovia tracta de la TAV des del punt de vista semiòtic i açò la duu a recordar els llaços d'unió entre aquella i els Estudis de Comunicació i els Estudis Mediàtics (de Cinema i Televisió). Partint de la base que l'anàlisi del text origen ha de ser interdisci-

plinària, Segovia denuncia les mancances de traduir només amb la llista de diàlegs i com amb aquesta manera de treballar (tan habitual avui en dia) sempre queda una part del TO sense traduir.

L'article de Camino Gutiérrez Lanza és la presentació del treball d'investigació que va realitzar dins del projecte TRACE i ens duu fins al context traductològic a l'època franquista. Aquest article pot resultar molt interessant per a tot aquell interessat en la història recent de la traducció al nostre país, tot i que es troben a faltar títols exemplificatius del que s'està explicant. El text té una primera part introductòria farcida de curiositats referents a la història i l'evolució de la censura a l'Estat espanyol, i una segona on s'explica amb tot detall el model d'anàlisi que utilitza l'autora en la seua investigació.

També dins del projecte TRACE s'emmarca el treball de Luis Serrano, concretament en el període de temps que va des de 1975 fins 1985. L'autor recorda les conseqüències psicològiques i sociològiques que tenia la censura sobre els traductors de l'època i planteja un seguit de qüestions que han sorgit arran de la investigació.

El Grupo de Experimentación de las Nuevas Tecnologías en el Ámbito de la Traducción Audiovisual (GENT-TAU) ens presenta una proposta de recerca centrada en la llengua dels mitjans de comunicació i en l'aplicació de noves tecnologies en el camp de la TAV a l'hora d'analitzar i comparar corpus. Les perspectives són molt positives, conclusió que s'extrau a partir de les aplicacions que proposen així com dels exemples i de les gràfiques que acompanyen les seues explicacions.

També innovadors i interessants ens semblen els diferents projectes que exposa el grup Llengua i Mèdia, dels quals es desprenen resultats sobre el model de llengua de TV3. El grup utilitza quatre capítols d'una sèrie emesa per TV3 per exemplificar la part del seu treball referent a la subtitulació, a partir del qual extrauen conclusions i nous conceptes com el de la «distància cultural»,

que els autors entenen com la competència lingüística del locutor.

Víctor González Ruiz torna a l'època franquista, però en aquest cas per centrar-se en la traducció dels títols de les pel·lícules, i, més concretament, en el paper de la dona en aquests títols. A partir de l'ampli corpus format per títols amb què s'estrenaren les pel·lícules britàniques i nord-americanes a Espanya durant el període del règim franquista (1939-1975), l'autor presenta una classificació que il·lustra amb exemples que fan molt amena la seua lectura, però que alhora demostren la seriositat del treball investigador.

El treball d'Adrián Fuentes Luque se centra en la importància dels coneixements culturals de la LO a l'hora d'entendre l'humor en algunes pel·lícules, i utilitza en concret el cas dels germans Marx. L'autor fa una revisió força minuciosa del seu estudi empíric sobre la reacció de diferents públics davant versions originals, doblades i subtitulades de la pel·lícula *Duck Soup*, i tot seguit explica les conclusions extretes d'una manera detallada i clara.

Cristina Valdés ens recorda que la publicitat és la gran oblidada de la TAV, però que no obstant això està cobrant cada vegada més força i, per tant, és probable que se li haja de fer un lloc entre les assignatures de traducció. Valdés explica les diferents aplicacions metodològiques que té el model teòric per a l'estudi de la traducció de textos publicitaris que presenta, entre elles, algunes tan destacades com la importància de les restriccions legals, la dificultat de saber quin és el TO o la idiosincràsia híbrida del text publicitari.

Tot seguit, Javier Herrero ens presenta un projecte d'investigació amb un corpus format per 60 documentals traduïts al català en les seues variants central i valenciana. L'objectiu del treball és descriure les normes que regeixen les traduccions d'aquest gènere audiovisual i, tanmateix, anima a què aquest estudi obrija portes a d'altres futurs.

El segon bloc el tanca Stavroula Sokoli, qui remarca la importància de crear una tipologia de textos a partir dels canals visual i

acústic i dels elements verbals i no verbals. L'autora recolza les seues explicacions amb exemples de subtítols en espanyol i grec on s'observen clarament les conseqüències de la manca d'algun dels canals o elements esmentats.

L'últim dels blocs, el dedicat a la pràctica i a l'ensenyament, l'obri Justine Brehm Cripps amb un article basat en la seua experiència com a traductora. L'autora fa una reflexió sobre l'efecte que ha de tindre la pel·lícula traduïda sobre l'últim receptor: l'espectador en llengua meta. Tot seguit ens presenta diversos exemples de jocs de paraules on la vinculació o no a les imatges ajuden a establir-ne el grau de dificultat. És important el fet que els exemples siguin casos propis de l'autora, ja que d'aquesta manera pot explicar de primera mà com es van resoldre els problemes, la solució dels quals no passa només pel traductor, sinó que, com bé explica en l'últim exemple, la resta de persones que entren en el procés del doblatge (concretament el director i un dels actors) poden ser d'ajuda.

José Alberto Ruiz Estévez ens presenta un camp d'estudi no gaire treballat: el de la traducció de textos de cançons. L'autor disposa d'un ampli i variat corpus on té en compte modalitats de traducció molt utilitzades en aquest camp, com la subtitulació; i d'altres més minoritàries, com el *voiceover* radiofònic. L'article acaba amb una extensa i útil proposta docent.

Seguint amb modalitats poc estudiades, tenim l'article de Pilar Orero sobre la traducció d'entrevistes per a *voice-over*. Fa una extensa descripció de les característiques d'aquesta modalitat, centrant-se especialment en la que fa referència al seu caràcter híbrid que la situa entre la traducció i interpretació. Cal destacar que el fet que l'autora té una àmplia experiència en aquest camp és fonamental a l'hora de donar a conèixer el «món interior» d'aquesta modalitat (el que l'autora agrupa sota l'apartat «La tècnica») i que de ben segur resultarà molt interessant per als professionals.

Sárka Valverde ens introdueix en el doblatge i la subtitulació d'una llengua llunyana com és el txec, en una modalitat que també ens és bastant aliena, la interpretació simultània de pel·lícules i, per acabar, ens dóna idees per transmetre als futurs traductors. Tot això des de la seua experiència professional, a la qual cal sumar els seus anys de professió sota el règim comunista, que impedia sistemàticament l'entrada de qualsevol tipus d'informació occidental al país txec.

Antonio Bueno reclama la necessitat de marcar unes línies didàctiques a les escoles de traducció i a partir d'ací fa una crida a la necessitat de crear un perfil de traductor que s'adeqüe al que necessiten les empreses. El seu article se centra en la traducció de textos publicitaris, textos proposats pel joc que poden donar a l'aula, ja que exigeixen coneixements nombrosos i variats: doblatge, subtitulació, coneixements culturals, legals, etc. També l'autor reclama una major relació entre la universitat i el sector empresarial de cara a poder formar traductors competents que puguin treballar en el mercat.

Finalment, Ana María Pereira Rodríguez i Lourdes Lorenzo fan una extensa propos-

ta didàctica a partir de la pel·lícula *Notting Hill*, obra que ofereix la possibilitat de reflexionar sobre l'augment de la globalització cultural, l'aparició d'altres llengües estrangeres, les estratègies traductores i la traducció de noms propis. Tot açò recolzat per la seua pròpia experiència a l'aula.

Com s'ha pogut observar, en *La traducción audiovisual. Investigación, enseñanza y profesión* no només trobem investigadors de primera fila dins del camp de la traducció audiovisual, sinó que amb els diferents articles, cobreix un ampli ventall dels enfocaments amb què s'aborda aquest àmbit d'estudi.

Tal com hem dit al principi d'aquesta ressenya, després de la proliferació de tesis, treballs d'investigació i llibres especialitzats sobre la part més teòrica de la TAV, molts professionals acusaven la mancança d'articles sobre la part més pràctica. Els editors d'aquesta obra han obert una porta, i ara ens sorgeix la pregunta: per a quan un llibre dedicat únicament a la pràctica professional?

Gloria Torralba Miralles

Departament de Traducció i Interpretació
Universitat Jaume I, Castelló de la Plana